

Fråga till Räddningsverket om erforderlig fri bredd i utrymningsvägar från samlingslokal

Räddningstjänsten i ^Z har begärt Räddningsverkets utlåtande om erforderlig fri bredd i utrymningsvägar från samlingslokaler.

Frågan har uppkommit med anledning av att en kombinerad mäss-, hotell- och restauranganläggning har färdigställts i kommunen. Ritningsunderlag för anläggningen visar utrymningsvägar med fri bredd av 1,2 meter. I praktiken har karmdagermåttan i de flesta fall blivit mindre än 1,2 meter och den verkliga fria bredden begränsas ytterligare av att dörrarna endast kan slås upp i rät vinkel mot karmarna. Den fria bredd som erhålls varierar från ca 1,02 meter till 1,14 meter. Från restaurangdelen uppnås i ett par fall måttet 1,2 meter med marginal. Felmarginaler om någon eller några centimeter som kan bero av att en, och inte som i detta fall två, dörrar endast kan slås upp i rät vinkel förekommer och har troligen accepterats i enstaka fall. Där så skett utgår Räddningsverket från att detta kunnat accepteras från brandskyddssynpunkt utan att därför utrymningstryggheten eftersatts.

Frågan avser tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen där Plan- och bostadsverket och inte Räddningsverket är fackmyndighet. Utlåtande från Plan- och bostadsverket kan därför vara av värde.

Erforderlig fri bredd i utrymningsvägar är kopplat till utrymningstrygghet vid brand och är därmed en fråga av brandskyddskaraktär. Räddningsverket ser sig därför oförhindrat att meddela sina synpunkter i ärendet. Detta inte minst därför att räddningstjänstlagen (1986:1102) innehåller skyldigheter för anläggningsägare/innehavare att bl a vidta åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. Åtgärder för att

bringa människor i säkerhet vid brand innefattas i denna skyldighet som alltså har en stark koppling till plan- och bygglagstiftningens regler.

I befintlig anläggning, som besökts av Räddningsverket, finns i förhållande till regler i tillämpningsföreskrifter till byggnadsstadgan (1959:612), Svensk byggnorm (PFS 1983:2), brister i utrymningsvägarna framförallt från mässhallen.

Svensk byggnorm kommer efter en övergångstid att ersättas av Nybyggnadsregler till plan- och bygglagen (1988:18) där motsvarande regler återfinns. Författningarna kan för tillfället tillämpas parallellt.

Bristerna upplevs vara mest påtagliga i den del av mässhallen som vetter från huvudentrén. Självfallet är det brister i utrymningsvägarna från en samlingslokal så snart de inte uppnår fri bredd av 1,2 meter, men det kan som ovan nämnts uppfattas mer eller mindre påtagligt.

Utrymningsvägarna från mässhallen går via dörrar till en trappa från vilken man sedan har att passera ytterligare en dörr innan man befinner sig i det fria. Trappan uppfyller måttet 1,2 meter medan de båda dörrarna inte gör det. Dörrarna till det fria har i vissa fall endast en fri bredd av 1,02 meter.

Enligt föreskrift i Svensk byggnorm ska utrymningsvägar utformas med sådan rymlighet och framkomlighet i övrigt att de kan betjäna det antal personer de är avsedda för. I ett allmänt råd till föreskriften anges att från samlingslokaler godtas 1,2 meter som erforderlig fri bredd i utrymningsvägar. Den byggnadslovssökande kan dock välja andra lösningar än de som godtas i de allmänna råden. I sådant fall ska dock framgå av handlingarna att de uppställda kraven iakttagits. Såvitt Räddningsverket kan bedöma och har kunskap om finns för närvarande ingen forskning eller några studier som visar att annat mått än det vedertagna 1,2 meter kan accepteras i utrymningsvägar från samlingslokaler.

I Nybyggnadsreglerna anges i föreskriftstext att från brandceller som avses rymma fler än 150 personer skall dörröppningar och utrymningsvägar ha minst 1,20 meter fri bredd.

Föreskriftstexten, där dörröppningen särskilt nämns, och den noggrannare matematiska angivelsen kan möjligen betraktas som en skärpning.

Bakgrunden till förändringen är inte till alla delar känd av Räddningsverket och vi avstår därför att kommentera förändringen närmare.

Det finns ett antal studier och rapporter om problemet utrymning vid brand.

Man har t ex i vissa sammanhang menat att kapaciteten i utrymningsvägar är proportionell mot antalet multiplar av 60-65 centimeter (bredden av en människa). Andra har menat att kapaciteten är direkt proportionell mot utrymningsvägens bredd. Ytterligare studier finns, men ingen som visar att det vedertagna måttet 1,2 meter inte erfordras. Räddningsverket är av den uppfattningen att metoder som bygger på att utrymningskapaciteten är proportionell mot utrymningsvägens bredd kan vara men rimlig utgångspunkt för vidare studier.

Trots genomförda studier om utrymning vid brand eller paniksituationer vet vi ändå förhållandevis lite om mänskligt beteende i sådana situationer. Dock vet man t ex att många människor inte reagerar på svaga och oklara brandtecken utan att det krävs minst två tecken på brand för att någon reaktion ska sättas igång. Man vet också att många människor söker sig till det välbekanta vid fara och hög stress dvs man utrymmer hellre den väg man känner till än genom den kanske för tillfället bästa vägen.

En faktor som kan vara värd att erinra om är att enligt statistik från 1977-78 (Källa: Handikappades Centralkommitté) fanns då 930 000 personer i Sverige med nedsatt rörelseförmåga, 330 000 personer med nedsatt hörsel och 70 000 med nedsatt synförmåga. Den återgivna statistiken omfattar personer mellan 16-74 år.

Dessa siffror liksom det ökade antalet äldre i samhället bör självfallet beaktas och tas hänsyn till när erforderlig fri bredd i utrymningsvägar diskuteras och utreds.

Med utgångspunkt från ovanstående resonemang som inte gör anspråk på att vara fullständigt, konstaterar Räddningsverket att ytterligare forskning och studier krävs innan verket är berett att acceptera att generella avsteg eller förändringar av den minsta fria bredden 1,2 meter i utrymningsvägar från samlingslokaler göres.

Fri bredd av 1,2 meter har sedan länge använts i nybyggnadssammanhang och har också accepterats som vedertagen praxis i brandsyneverksamheten.

Räddningsverket avser på sikt att medverka till att ytterligare forskningsinsatser kommer till inom området.

Ytterligare en faktor som ska medräknas i sammanhanget är att räddningskåren vid insats kan behöva samsas med de utrymnande om den tillgängliga fria bredden i utrymningsvägarna.

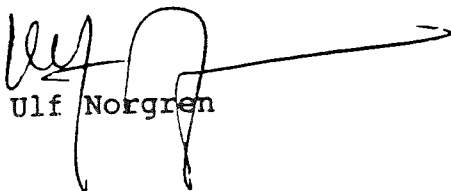
I här aktuellt fall står man inför fullbordat faktum, byggnaden är färdig och ianspråktagen och utrymningsvägarna uppfyller inte kravet på fri bredd om 1,2 meter.

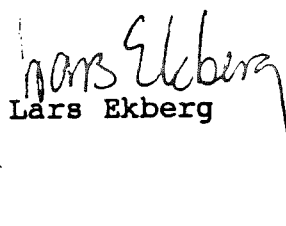
Räddningsverket vill fastslå att verkets principiella uppfattning är att utrymningsvägar från samlingslokaler bör ha en minsta fri bredd om 1,2 meter. Den lösning som verket i första hand förordar i det uppkomna fallet är alltså att utrymningsvägarna förändras så att minsta bredden inte på något ställe understiger 1,2 meter.

Verket inser dock vilka problem en sådan åtgärd medför. I detta enstaka fall bör man då kanske söka en lösning som kan uppfattas som skälig med hänsyn till omständigheterna.

En sådan lösning som, vilket ytterligare ska påpekas skall betraktas som ett undantag, kan vara att man accepterar befintliga utrymningsvägar och begränsar personantalet i lokalerna efter dessa. Några beräkningsgrunder annat än de som accepteras för utrymningsvägar med minst 1,2 meters fri bredd finns inte idag. Räddningsverket kan heller inte med idag tillgängligt underlag ge riktlinjer för hur beräkningsgrunder för smalare utrymningsvägar bör utformas. Enligt verkets uppfattning bör en brandteknisk bedömning kunna utgöra grund för ett samråd mellan byggnadsnämnd, byggherre och räddningstjänsten där man enas om hur kapaciteten kan beräknas i detta speciella fall. Önskar man sedan öka personantalet i lokalerna får enligt verkets uppfattning ytterligare utrymningsvägar tillskapas.

Befolkningsskyddsavdelningen
Enheten för förebyggande brand

Ulf Norgren

Lars Ekberg